

הלכות שבת סימן שכב

ביאורים ומוספים

סימן שכב

דין נולד בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

וזה אסור מדיקתיב ויהיה ביום הששי והכיניו את אֶשֶׁר יביארו⁽¹⁾.

(1) ובגדר האיסור כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ג) שדבר שלא הוכן מיום חול, נחשב כאילו מכינים אותו בשעה שאוכלים אותו או משתמשים בו, והכנה זו הנעשית בשבת או יום טוב נחשבת כמלאכה, והוסיף, שבכך יש לבאר מדוע נחשבת ביצה שנולדה ביום טוב מוקצה גם לגבי נשים, אף לסוברים שאין הן מצוות להכין לעצמן מאכלי חג מבעוד יום [ראה שו"ת רעק"א מהדור"ק סי' א, שנשים פטורות הן מסעודת יום טוב], שהראי"ל ויסוד דין הכנה הוא איסור מלאכה, נמצא שאין בזה חילוק בין אנשים לנשים.

[משנ"ב ס"ק ב]

ויהיה פלם בקפד⁽²⁾ וכו', וצ"ע שם וכו' אם נתערב הספק פאתרות⁽³⁾.

(2) משמע מדבריו שאף איסור טלטול הביצה הוא משום שיש לה מתירין. אכן, דעת הצ"ח (ביצה כד, ב ד"ה והרי"ף) שאין טלטול כלי נדון כדבר שיש לו מתירין, שהרי ניתן לטלטל את הכלי הן בשבת והן במוצאי שבת, ואם יהיה אסור לטלטלו בשבת, יבטל הוא על כל פנים את הטלטול של שבת, ואין זה דומה לאכילת המאכל, שאינה נעשית אלא פעם אחת.

ובדעת המשנ"ב לקמן (סי' תקיג ס"ק ד) שכתב בעץ דבריו כאן, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"כ הע' ז) שלא נאסר טלטול הביצים משום שדין הביצה כדן דבר שיש לו מתירין לענין טלטול, אלא משום שהביצים נאסרו באכילה, ולגבי אכילה דינם כדבר שיש לו מתירין וממילא הם מוקצה. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' שח ס"ז ד"ה מבעוד יום), שנראה מדבריו שנקט שלא כדעת הצ"ח.

(3) שם (ס"ק ה) כתב שנחלקו בזה הפוסקים, ובמקום הפסד יש לסמוך על המקילים [וראה שעה"צ (סי' תצו ס"ק יט) שלא התיר אלא בהפסד גדול]. והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק ח), שאם הספק הוא אם נולדה הביצה ביום טוב שלאחר השבת, לכולי עלמא אין להקל כשהתערבה הביצה באחרות, כיון שאם נולדה ביום טוב אסורה היא מדאורייתא, והרי זה ספק דאורייתא.

[משנ"ב ס"ק ג]

בגניצה בדין⁽⁴⁾ וכו', היא מתענעת מקוקה⁽⁵⁾ וכו', וקמה שכתבנו שם⁽⁶⁾.

(4) ואף על פי שמדבר הרמ"א לקמן (סי' תקיג ס"א) משמע שאין איסור לגנות בביצה, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ג) שמכמה אחרונים משמע שפסקו כדעת השו"ע, שהדבר אסור.

(5) ואף על פי שנענע הביצה על ידי הכלי אינו אלא פסיק רישא באיסור דרבנן על ידי טלטול מן הצד, ביאר הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שי ס"ק יט), שאין הדבר אסור מחמת טלטול הביצה, אלא מחמת הגניעה בה, שנגיעה הגורמת לטלטול מוקצה אסורה בפני עצמה.

(6) שם (סי' שח ס"ק יז) כתב שנחלקו אחרונים בגניעה במוקצה לצורך המוקצה, שלדעת המג"א הדבר אסור, ואילו לדעת הגר"א והדור"ק החיים הדבר מותר, כל עוד אין המוקצה זו ממקומו או מתנועע. ולמעשה, כתב לעיל (סי' שי ס"ק כב) שיש להקל כדעת הגר"א.

[שעה"צ ס"ק ז]

עין לקמן בסימן תקיג בט"ז ונגדאברהם⁽⁷⁾.

(7) ובשעה"צ שם (ס"ק טז) כתב שלדעת המג"א אין ביצה זו אסורה מדאורייתא, וכן מבואר בכמה ראשונים, אך לדעת

כמה ראשונים אסורה היא מדאורייתא, ונשאר בצריך עיון.

[משנ"ב ס"ק ה]

להפקיר אותן לעניים שיאכלו אותן בשני בצעת, גם-כן אסור⁽⁸⁾.

(8) ולענין הפקר בשבת, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שלט ס"ק כג).

[משנ"ב ס"ק ו]

אָפּל לֶאֱסֹף בְּפֶה פְּרוֹת בִּיחַד יֵשׁ בָּהּ אֶסּוּר אֶסּוּר⁽⁹⁾ וכו', וצ"ע שם בקצונה בדין דקרו"ב ד"ש ב"ה חייב תשאה⁽¹⁰⁾.

(9) ואף לאסוף שני פירות בלבד, כתב האגלי טל (מעמר ס"ג) שנחשב כמעמר, ואסור. וכן כתב הערוך השלחן (סי' שמ ס"ב).

(10) אמנם, שם (ס"ק לז) כתב, שהמקבץ פירות ממקום גדולם עובר על איסור מעמר ממש, וחייב חטאת.

[משנ"ב ס"ק ז]

משום שפא יצלה ויתלש⁽¹¹⁾.

(11) ובטעם הדבר שחששו חז"ל לזה, כתב לקמן (סי' שכה ס"ק כב), שאדם להוט אחרי פירות, וגם קל לתולשם.

ופרי שנתלש בשבת לצורך חולה, כתב לעיל (סי' שיח ס"ק טו) שאם אינו מוקצה, דהיינו שנגמר ביטולו והכיבוד לתלישה מבעוד יום לצורך חולה, מותר אף לבריא לאוכלו. ובטעם הדבר שאין אכילת פרי זה אסורה משום החשש של 'שמא יתלוש' דיין 'פירות הנושרים', ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ל הע' קנז) שכיון שמותר לכתחילה לתלוש לצורך החולה, לא גזרו חכמים איסור על הפרי שתלש. ונמסתר שכן הדין לגבי פירות שתלש ישראל לצורך חולה שיש בו סכנה.

וכן ערבות שתלש בן ארץ ישראל מהמחומר ביום טוב שני של סוסות, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' מה) שמותרות בשימוש לבן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל [אם לא נתלשו דוקא עברו, ונתלשו מעץ שלא היה מוכן לכך], ואין אסורות משום גזירת פירות הנושרים, שכיון שנתלשו על ידי ישראל בדיוק, לא גזרו בזה חכמים איסור משום פירות הנושרים. [ואין אסורות משום מוקצה, כיון שמוכנות הן לכל ישראל שאינם בני חו"ל לתולשן לצורך מצוה, ומה שכתב המשנ"ב (סי' תרנח ס"ק ג) שהערכה היא מוקצה, היינו דוקא ביום טוב שני שבחוץ לארץ שאסור לקטוף בו ביום]. עוד צירף שם להיתר, את דעת הסוברים שאין גזירת 'פירות הנושרים' אלא בפירות שאדם מתאוה להם ביותר ולא בשאר פירות, וכל שכן שלא בעצי סרק, ולמרות שמתאוה לערבות אלו משום המצוה, כתב שם, שאין לנו להמציא מלבנו גזירה חדשה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יום טוב שני בהלכות פ"ב הע' מב), והוסיף הגרש"ז אויערבך (שם), שאפילו אם יש לו ערבה אחרת, אלא שחפץ בערבה זו מפני יופיה וכו', גם כן מותר ליטלה.

מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נט) כתב, שאפילו אם אין לבן חוץ לארץ ערבות אחרות רק אותן שנתלשו, מ"מ מעיקר הדין אסור לו ליטול, משום שהן מוקצה עברו. אך כתב, שמ"מ כיון שדעת החכם צבי (שו"ת סי' קסז) לגבי בן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל, שאף אם דעתו לחזור מימ דינו כבן ארץ ישראל ומותר אף במלאכה, לכן אף שדעת רוב הפוסקים אינה כן, יש להתיר באופן שכן ארץ ישראל יאגוד את הערבה הנ"ל עם שאר חמינים, וכן חוץ לארץ יטול את האתרוג בידו אחת, ובידו השנייה יטול את כל האגודה יחד [שאינו מטלטל את הערבה לבדה], כדי שלא יבטל המשך במילואים עמוד 57

קנב באר הגולה

הלכות שבת סימן שכב

שכב דין נולד בשבת, ובו ו' סעיפים:

א ביצה ג' ברייתא
ב עקביו לעיל
בסימן שי סעיף ו
ועין שם ג ביצה ד'
מיקרא ד' שם ב'
ה שם ל"ג כימרא
דב' הדין

א * ביצה שנוולדה בשבת אסורה (א) אפלו (ב) לטלטלה, ואפלו נתעברה באלה (ב) כלן אסורות. ויכול לכף עליה פלי שלא תשבר, ויכול (ג) (א) שלא יגע בה: ב שבת שלאחר יום טוב או לפניו, * נולדה בזה (א) (ד) אסורה בזה: ג (ה) יפרות שגשגו (ו) מן האילן בשבת (ז) אסורים בו ביום, (ח) ולעבר מותרים מזה: ד (ט) * אכלי-בהמה אין בהם (י) משום תקון פלי, (יא) לפיכך מותר לקטם (יב) אפלו בפסין קש או תבן ולחצץ בו שני; * אכל קיכס שאינו

באר היטב

(ב) לטלטלה. בזה משום שבת שאחר י"ט שאז אסורה מדאורייתא משום חכנה: (ג) שלא יגע. עין סימן שי ס"ו מש"ש: (א) אסורה. עס"י הק"א מש"ש בס"ק ט:

באר הגולה

* ביצה שנוולדה וכו'. עין במשנה ברייתא שכתב: בזה משום שבת שאחר יום טוב וכו' שאז וכו' מדאורייתא באכילה, בן פתב חסדן-אברהם וכן כתבו הראשונים, והוא מגמרא ביצה ב עמוד ב, וכן משמע שם ג' עמוד ב דקאמר בשלמא לרבה וכו' הוי לה ספקא דאורייתא. וצריך עיון על פירוש המשניות להרמב"ם שכתב במשנה א שם דהכנה טבעית היא רק אסורה ורובן: * נולדה בזה אסורה בזה. הינו ביום א' הסמוך לשבת, אבל ביום ב' שרי, וכן אם יום טוב ביום ה' ו' נולדה ביום ה' מותר בשבת, ואינו אסור כי אם בשבת ביום ה' הסמוך לשבת, לכו אם הם ב' יום טוב של ראש השנה, דאז חשבוין שניהם כיום א' אריקא, לקמן סימן תקיג: * אכלי-בהמה וכו'. עין במשנה ברייתא מה שכתבתי 'ומשמע בפרכא', הינו דשם אינו לענין טלטול עצי כשמים ושאר גססין לקטסם. וצריך עיון קצת מלעיל סימן שח סעיף ל, ולפי מה דקאמר לן שם לבאונה אין ספק לטלטולם¹⁴: * אכל קיכס

משנה ברורה

א (א) אפלו לטלטלה. דבין (ב) הלא תני לאכילה, (ג) כמקצה דמא. והאי דאסורה באכילה הנינו לקמיה חנה] הוא גזירה משום שבת דמקלע אחר יום טוב, שאז ביצה הנוולדה בה אסורה מדאורייתא באכילה, דכל ביצה דמתולדה האידנא מאתמול גמרה לה, ונמצא כשנאכלנה, דיום טוב הכינה לשבת, (ג) וזה אסור מדכתיב "היה ביום הששי והכינו את אשר יביאו"¹¹, וסתם ששי חל הוא, להורות לנו דדוקא בחל צריה להכין לסעודת שבת, וכן ליום טוב דגם הוא אקרי שבת, אבל ביום טוב אסור להכין לסעודת שבת, וכל-שכן דבשבת אסור להכין לסעודת יום טוב, וכל-כן בשנוולדה הביצה (ד) ביום טוב שחל יום ראשון גססין אסור מן החולה לאכילה, דבדאי נגמרה במעי התרנגולת מאתמול, ונמצא דשבת הכינה ליום טוב כשנאכלנה; ואף-על-גב דהכנה בידי שמים היא ולא בידי אדם, גם זה הוא פקלל הכנה ואסור, וצ"ל בן גוריון בזה שבת יום טוב כשנוולדה שאסור: (ב) כלן אסורות. דהוי דבר שגשג לו מתירין, וקאמר לן דדבר שגשג לו מתירין אפלו באלה לא בטיל, והשעם, דעד שעתה יאכלנה ויטלטלנה בחשש אסור, יותר טוב שימחין עד שתחשף ויהיה פלם כהתרה. וכן אם הוא ספק אם נולדה בשבת או מקדם, גססין אסור משעם זה, אף דכל דוכסא קאמר לן דספקא דרבנן להקל ולקמן בסימן תקיג. ועין שם עיר במגן-אברהם ובמשנה ברורה לענין אם נתערב הספק באחרות¹². אף (ס) אם השפים קדם עמוד השחר וקצא הביצה מנחת בהנה של תרנגולת, מותר לטלטלה ולאכילה, דרבן אעין יולדות בליה (ו) וסלין דמאתמול שהיה יום חל נולדה: (ג) שלא יגע בה. הינו בהכיל, וכל-שכן בביצה בדיי¹³, והשעם, דעל-ידי שהיא עגלה היא מתענעת ממקומה¹⁴, ועין לעיל בסימן שח סעיף ג בהג"ה ובסימן שי סעיף ו ובמה שכתבנו שם¹⁵: ב (ד) אסורה בזה. השעם, דאם נאכלנה (ו) הוי כמכין מיום אחד להכיר ואסור, וכנ"ל בסעיף-קטן א, וממילא כיון דלא חזיא לאכילה אסור גססין בטלטול: ג (ה) פירות שגשגו וכו'. ואפלו (ס) אם ספק שמא נשר בשבת, גססין אסור. ועין בפסחים נ"ו, דאפלו אם כנתנו למצוה, להפקיר אותן לעניים שיאכלו אותן בשני בערות, גססין אסור¹⁶, דאף שהספק לטן להאכיל את העניים דמאי, מכל מקום לא הותר להן לעבר על שבת יום טוב: (ו) מן האילן בשבת. והוא הדין ונרעים וירקות הנמצאים בגנות אסור לאכלן, (ט) ואף לטלטלן, שמא נשרו היים. ונע, דאפלו אם יורע שגשגו בערב-שבת, אינו מותר רק ללקט אחר אחר ולאכלן, אבל לאכילת פירות בזה בזה אסור גמור¹⁷, ויכול לקמן בסימן שם סעיף ט, דכל דבר הנקבץ במקום גדול דומה למעמר, ועין שם במשנה ברורה דקרוי דגש בזה חיוב חטאת¹⁸:

(ז) אסורין. משום שמא יצלה ויתלש¹⁹, וגם משום מקצה, דבין דאתקצאי מדעתה בין השמשות, דהיה אז מחבר, אתקצאי לכלי יומא: (ח) ולעבר מותרים מזה. ואין צריך להמתין בכדי שיעשה, (י) כיון שלא נעשה בהם מלאכה לא גזרי בזה: ד (ט) אכלי-בהמה²⁰. רוצה לומר, דבר שראוי לאכילה להקמה. ומשמע בפרכא דאפלו (יא) אין עומד בשבילם, בגוף עצים רפים שראוי להם לאכילה, גססין לא מתקרא צליהם שם פלי: (י) משום תקון פלי. ומתיר אף בטלטול, דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא לכל העצה: (יא) לפיכך וכו'. ויש שסוברין, דדוקא בגוף זה שעושה מקונו פלי בתחלה לא שכן תקון פלי, אבל אם מתקן פלי העשוי דבר דבר-אכל, בגוף שגשג נקב פכלי ונטל חתיכת לפת וחותרו לפי מדת הנקב, שיהי בזה תקון פלי²¹. ונ"ו, והצחיקו בחי"אדם, ועין בגשמת-אדם דלדידה יש בזה חיוב חטאת: (יב) אפלו בפסין וכו'. ואפלו הוא מקפיד על הסדה, אין בזה

שער הציון

(א) כגדאברהם לקמן בסימן תטו סעיף-קטן ב מדברי הר"ף והרא"ש בפרכא אין צדן. עין שם. ועין באשלאברהם סעיף-קטן א שפסספס סיכא שהתרגלה עומדת לאכילה נא דלמאן דאבר מקצה בשבת שרין ורוצה לטן הביצה לעבודת-האלים, אפשר ולא אסור בטלטול, דהמא דמה שכתב הפגד אברהם בסימן תמו אות ג, עין שם: (ג) הינו שאסורה בטלטול אפלו כשצריך לטפה, בגוף לסות בה את הכלי, וכדאיתא בביצה ד', וכל-שכן כשצריך רק למקומה: (ד) ביצה ב' עמוד ב, ונע, דהנה לא מוציל התקון של צורב פקשילין, ולא אתי דרבנן וצק דאורייתא, ותוספות שם, ע"ש: (ד) וזה לא אסור כשנוולדה ביום א' של חל מהאי טעמא, דסעודת חל לא חשיבא כלל ולא ביצי הכנה מעד יום קמו דאשכחן בשבת, וצ"ל לא שכן לומר דהשבת הכין לה נרשי שם והרע"ב: (ס) שם בסימן תקיג: (ו) לאפוקי אם היה בשבת שאחר יום טוב, וכתב שכתוב שם: (ז) ואם הוא דאורייתא או דרבנן. עין לקמן בסימן תקיג ביצי ופגדאברהם¹ ובמה שכתבנו בשער הציון אות טז: (ח) ודשלי דפסחים, והוא בתוספות פסחים נ"ו ע"ב, ע"ש: ואף דשם אינו לענין אכילה, ששט דהוא הדין לענין טלטול, ומשום דהוי לה דבר שגשג לו מתירין, וכנ"ל לענין ביצה דגם שם השעם לרב יוסף משום פירות שגשגין. ואסור-קצא מצאית שכן כתב הפרי-מגדים, ואלא שלא הזכיר הירושלמי: (ט) פרי-מגדים: (י) ביח"אדם וט"ו: (יא) דשם מבי' לענין עצי כשמים. ועין באור הגולה:

הלכות שבת סימן שכא

המשך מעמוד 302

שהיא נבלעת בתוך גופו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שטז ס"ק מט).

[ביה"ל ד"ה לקולן]

לא מקרי פסלת מותר אכל⁽¹³²⁾.

(132) וטעם נוסף להתיר קילוף, כתב בביה"ל לעיל (סי' שטז ס"ד ד"ה מתוך) בשם הים של שלמה, שכיון שהקליפה והפרי מחוברים יחד, אין הקילוף סמוך לאכילה נחשב כבורר אלא כתיקון המאכל, ואין שם פסולת על הקליפה. והחז"ר כתב (אורח סי' נד ס"ק ד) שאין טעם זה נכון, ואין היתר לקלף אלא משום שאי אפשר לאכול את הפרי באופן אחר, ודרך אכילתו לקלף הפסולת.

ומה שלא כתב בביה"ל לעיל (סי' שטז ס"ד ד"ה מתוך) לענין הוצאת עצמות הרגים, את ההיתר שכתב כאן לענין קילוף [שאי אפשר באופן אחר], הרי זה משום שבעצמות של דגים יש אופנים שאפשר לקחת את בשר הדג מהעצמות, מה שאין כן בקליפת פרי (איל משולש פ"ז הע' קצו), וכן משמע בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד בורר אות ו).

ואפילו מאכלים שאפשר לחתכם לשני חלקים ולהוציא את האוכל מתוך הקליפה, כגון ביצה או בנה, דעת הגרש"ז איננה (ששי"ב פ"ג הע' לב ופד) שמותר לקלפם בשבת, שכיון שהקליפה מכסה את האוכל מכל צדדיו, ואי אפשר להגיע אל האוכל אלא על ידי חיתוך המאכל, נחשב הדבר כדרך אכילתו. וכן דעת הגרש"ז שייבאר (חידושי בתרא), שאף שכתב המשגיב שאין זו ברירה כיון שאי אפשר בענין אחר, מימ אין כוונתו להתיר רק כאשר אין זה אפשרי, אלא אפילו כאשר אפשרי, הרבה, אלא שגורם הוא טורח מיותר, כגון בעצמות של דג, אין איסור להוציא את הפסולת מהאוכל, כיון שזוהי דרך אכילתו, והוסיף, שהוא הדין בתפוחי אדמה, שקל יותר ונוח לרחצם מהלכלך שעליהם מאשר לקלפם, שמותר לעשות כן.

וכן לגבי הסרת עור הדג, דעת הגרש"ז איננה (שולחן שלמה הע' יט בשולי הגליון) שאף שאפשר להוציא את בשר הדג מהמקום שאינו עטוף בעור, מימ מותר לעשות כן, שאין זה נחשב אלא כקילוף ולא כברירה, וכשם שמותר להסיר את כל קליפת הביצה אף על פי שלאחר שקילף מקצתה יכול הוא לאוכלה על ידי כפית.

וכן לימון, כתב הגרש"ז איננה (שולחן שלמה ס"ק כ) שאף שבימות החול רגילים לסוחטו, מכל מקום מותר לקלפו בשבת, אם רצונו לאוכלו ולא לסוחטו.

והחזקת תפוח לכמה חתיכות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ח) שאף על פי שיכול לאוכלו בלא לקלפו, מימ מותר לקלפו, שכיון שכן היא הדרך לקלפו, נחשב הדבר כדרך אכילתו.

ולענין קרום המתהווה על החלב שהתבשל, אם מותר להסירו כמו שמותר לקלף קליפות של שום או בצל, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שטז ס"ק סב).

פ"ג הע' מח) וכן דעת הגר"ש אלישיב (איל משולש פט"ז הע' י) שאף על פי שלכתחילה יש לנקותם מערב שבת, מימ אם לא עשה כן מותר לשוטפם בברו כשבת סמוך לאכילתם.

מאידך, דעת החז"ר (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ו אות ג) שאסור לשוטפם בברו משום בורר, וביאר הגר"נ קרליץ (שם אות ב עמ' פז), שביררה במים נחשבת לברירה בכלי, מה שאין כן קילוף פירות, וכן צידד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לח), ומה שהתיר השר"ע לקמן (סי' שכג ס"ז) להדיח כלים במים לצורך השבת, ביאר הגר"נ קרליץ (שם ס"ק ג עמ' ע) שכיון שדרך שימושם של הכלים הוא באופן שהם מתלכלכים ולאחר מכן מנקים אותם, אין הלכלוך שעליהם נחשב כתערובת, מה שאין כן פירות, שבאופן טבעי יש עליהם לכלוך, ואם כן נחשב הוא כתערובת עם הפרי, ומשום כך כשמנקים אותם נחשב הדבר כתיקון, ואסור משום בורר [נסבא דומה לו הובאה בשם הגרש"ז איננה (ששי"ב פ"ג הע' ז). ואף לשטוף פרי אחד שנפל והתלכלך דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש פט"ז ס"ק יח) שאסור, ובשו"ת מנחת יצחק (שם) צידד להתיר, אמנם אם ידע כבר בערב שבת שהתלכלך הפרי, צריך לנקותו אז. ולגבי שטיפת חומרי ריסוס, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שטז ס"ק כט).

[ביה"ל ד"ה תבוא עליו ברכה]

רק למלא במקום הריק⁽¹³³⁾ וכו', ש"ך בו שם קמח⁽¹³⁴⁾.

(130) וכן דברי מאכל הנתונים בתוך שפופרת, דעת הגרש"ז איננה (ששי"ב פ"א ס"ד) שמותר להוציאם על ידי לחיצת השפופרת, ואין בכך משום איסור ממרח, כיון שאין כוונתו לצורה הנעשית על ידי השפופרת. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ח), והוסיף שם, שאם הוא מעוניין בצורה המיוחדת הנצרכת מכך, כגון שמקשט עוגה ונתן עליה קצפת במזרק, אסור לעשות כן.

(131) שכיון שמיוחדו אינו כדי לאוכלו, אלא כדי לסתום בו את פי החבית, אסור. וכן למרוח מרגרינה או חמאה על שפתיים ויבשות או על גבי כווייה, דעת הגרש"ז איננה (שולחן שלמה ס"ק כה) שאסור [אפילו באופן שאין בדבר משום איסור רפואה], ולא הותר לעשות כן אלא אם כן יכסה את המשחה שעל גבי הכווייה בתחבושת וכדו', שבאופן זה אין הוא מקפיד להחליק את המשחה. וכן למרוח ביום טוב מרגרינה וכדו' על גבי תבנית אפיה כדי שהמאפה לא יישוף או ידבק לתבנית, דעתו (שם) שמותר, שהרי אינו מכוין למרוחה בכל מקום בשוה. ומטעם זה מותר אף להניח משחה לתינוק מתחת לחיתול מעט פה ומעט שם, אף על פי שבשנותן לאחר מכן את החיתול על התינוק, מתפשטת המשחה על גופו באופן שווה. וכן הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פט"ז ס"ק לח) שאין למרוח את המשחה כדי שחגיע לכל מקום אלא רק יניחנה על גבי המכה, וכן יכול להניחה על תחבושת ואת התחבושת יניח על גופו אף שעל ידי כך תתמרח המשחה על גופו. ולגבי הממרח את המשחה עד

הלכות שבת סימן שכב

המשך מעמוד קנב

[משנ"ב ס"ק ט]

אָלֶיךָ־בְּהִיבָה⁽¹³⁵⁾.

(12) ובמאכלי אדם, כתב המנחת חינוך (מצוה לב מוסף השבת אות ג) ס"ק ג) שכל שכן שאין בהם משום תיקון כלי.

אמנם, לענין חלה שנחסרה ממנה חתיכה, ורצוה להחזירה לתנור ביום

מקדים מצות נטילת ארבעה מינים, [והוסיף, שכל זה בתנאי שמייד בתחילת הטלטול יצא ידי חובו, שאז יש עוד סביר להקל והיא שמצוות ארבע מינים תדחה את איסור הטלטול]. וכל זה דוקא באופן שאין ערבה אחרת, אבל אם יש לו אחרת, בודאי אין להכניס את עצמו בפרצה ודחוקה.

